

DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.3\(51\).2023.212627](https://doi.org/10.30970/fp.3(51).2023.212627)

УДК 336.1:339.7

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ НА БЮДЖЕТНУ СТАБІЛЬНІСТЬ

ГОЛИНСЬКИЙ Юрій Олегович

Доцент, кандидат економічних наук

Доцент кафедри фінансового менеджменту

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2724-5027>

ДУБИК Вікторія Яківна

доцент, кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансового менеджменту

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3475-4156>

СТАСИШИН Андрій Васильович

доцент, кандидат економічних наук

декан факультету управління фінансами та бізнесу

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3061-0788>

Анотація. *Стаття досліджує вплив міжнародної фінансової допомоги на бюджетну стабільність України. Аналізуються макроекономічні показники за 2022-2023 роки, включаючи валютні резерви, інфляцію та фінансовий сектор. Розглядаються ризики залежності від зовнішньої допомоги та підкреслюється необхідність структурних реформ для довгострокової стабільності.*

Ключові слова: *публічні фінанси, міжнародна фінансова допомога, бюджетна стабільність, макроекономічні показники, валютні резерви, інфляція.*

Постановка проблеми. Україна, як країна з економікою, що розвивається, вже тривалий час стикається з викликами щодо забезпечення бюджетної стабільності. Повномасштабна війна, а раніше політичні та економічні кризи, негативно вплинули на макроекономічну ситуацію. Внутрішній потенціал покриття потреби у фінансовому ресурсі, яка в свою чергу суттєво зросла через

необхідність фінансувати оборонні видатки, є значно послабленим через безпекові ризики та радикальні диспропорції на ринку праці. У таких умовах міжнародна фінансова допомога стає ключовим інструментом для підтримки економічної стійкості та стабільності публічних фінансів. Однак, постає питання щодо ефективності цієї допомоги та її впливу на довгострокову бюджетну стабільність України.

Аналіз останніх досліджень та

публікацій. Останні дослідження, проведені на тему міжнародної фінансової допомоги, свідчать про значний вплив зовнішніх фінансових вливань на економічний розвиток країн, що розвиваються. Зокрема, МВФ та Світовий банк надають суттєву фінансову підтримку Україні, яка включає кредити, гранти та технічну допомогу. Наприклад, дослідження Міжнародного валютного фонду свідчать про те, що програми фінансової підтримки сприяють стабілізації економіки та валютного курсу країн, що отримують допомогу.

Інші дослідники, такі як Ребека Фрідман та Ларс Юнг [2], вказують на ризики, пов'язані з умовами надання цієї допомоги, включаючи необхідність проведення структурних реформ та скорочення державних видатків, що може мати негативні соціальні наслідки. Крім того, деякі дослідження свідчать про можливість виникнення залежності від зовнішньої допомоги, що ускладнює досягнення довгострокової економічної самостійності.

У той же час, Г. Возняк та О. Дмитрик у своєму дослідженні [3] підкреслюють важливість нарощення міжнародної макрофінансової допомоги для зміцнення фінансової стабільності України, зокрема, з дотриманням принципів цільового витрачання коштів та відповідно до стандартів ЄС. Крім того, вони акцентують увагу на необхідності зонування територій з урахуванням ризиків порушення фінансово-економічної стійкості в умовах військової агресії. Питання фінансової стабільності та на протипагу фінансової нестабільності також детально розглядалися в праці І. Чирак [4].

Мета статті. Метою даної статті є оцінка впливу міжнародної фінансової допомоги на бюджетну стабільність України, аналіз її ефективності та виявлення потенційних ризиків і можливостей для довгострокової економічної стабільності.

Виклад основних результатів. Україна отримує значну міжнародну фінансову допомогу від різних джерел, включаючи Міжнародний валютний фонд (МВФ) [1], Світовий банк, Європейський Союз та інші донори. З моменту початку повномасштабної війни, загальна сума наданих кредитів та грантів значно зросла. Ці фінансові ресурси спрямовані на підтримку макроекономічної стабільності, реформування економіки та покращення соціальної сфери.

Важливо, що якщо на початку війни, допомога надавалась безумовно і була підтримкою України у складний період (це стосується як безповоротної фінансової допомоги, так і позик), то вже у наступні періоди з'явилися умови надання допомоги, що включають проведення структурних реформ, зниження дефіциту бюджету та покращення управління державними фінансами.

Також варто відзначити, що різні міжнародні інституції займають свою нішу у форматі та цілях своєї підтримки. Так, МВФ надає кредити в рамках програм стабілізації економіки, що дозволяє Україні підтримувати макроекономічну стабільність та уникати фінансових криз. Європейський Союз надає гранти та технічну допомогу для підтримки реформ у різних секторах економіки, включаючи енергетику, транспорт, охорону здоров'я та освіту. Світовий банк фінансує проекти розвитку інфраструктури, покращення соціальних послуг та зміцнення інституційного потенціалу.

Загалом у 2023 році до загального фонду державного бюджету України надійшло 58 22

мільярдів доларів США, що еквівалентно 2128 мільярдам гривень. З цієї суми 42,479 мільярда доларів США було отримано як допомога від міжнародних партнерів. Варто зазначити, що 27% цієї допомоги складають гранти, що є надзвичайно важливим для держави в умовах російської агресії.

Європейський Союз є одним з основних джерел фінансової, гуманітарної та військової допомоги Україні у боротьбі проти російського агресора та підтримці на міжнародній арені. У ході боротьби з Росією суттєво зміцнилися відносини між Україною та Європейським Союзом, а питання набуття членства України в ЄС отримали конкретну перспективу, завдання і терміни.

У 2023 році були підписані зміни до Меморандуму з групою офіційних кредиторів України з країн G7 та Паризького клубу щодо призупинення виплат за офіційним боргом до кінця березня 2027 року. Аналогічні зміни до чинних угод були підписані і для деяких проєктів, що впроваджуються в Україні міжнародними фінансовими організаціями. Важливо продовжувати переговори з кредиторами щодо поточних проєктів з метою оптимізації видаткової частини державного бюджету України.

Згідно з проведеним дослідженням, у другій половині 2023 року обсяги міжнародної допомоги Україні зменшилися. Необхідно сформулювати цілісне бачення механізму залучення міжнародної допомоги для потреб України. Актуальним є розробка та ухвалення комплексу рішень, які дозволять максимально ефективно використовувати отримані ресурси для мінімізації ризиків, пов'язаних з наслідками російської агресії, та

спрямування їх на програми відновлення та реконструкції держави.

Аналіз макроекономічних показників свідчить, що міжнародна допомога сприяла стабілізації української економіки в короткостроковій перспективі. Зокрема, валютні резерви НБУ були значно поповнені, що дозволило утримати курс гривні на відносно стабільному рівні. В період значних економічних викликів, викликаних повномасштабним вторгненням Росії в Україну, міжнародна допомога стала критично важливою для підтримки економічної стабільності.

За даними Національного банку України (НБУ), міжнародні резерви України зросли з 28,7 млрд доларів США у січні 2022 року до 30,9 млрд доларів США у кінці 2023 року. Це зростання стало можливим завдяки значним фінансовим вливанням від МВФ, ЄС та інших міжнародних донорів. Стабільність валютних резервів дозволила утримати курс гривні на відносно стабільному рівні, незважаючи на значні економічні шоки.

У 2022 році інфляція в Україні досягла 26,6% через значне зростання цін на енергоносії та продукти харчування, викликане війною. Однак у 2023 році інфляція знизилася до 5,1% завдяки стабілізаційним заходам НБУ, уряду та фінансовій підтримці міжнародних партнерів. Міжнародна допомога дозволила НБУ продовжувати жорстку монетарну політику, включаючи підвищення облікової ставки та обмеження грошової маси, а згодом навпаки перейти до поступового послаблення та плавного зниження облікової ставки.

Міжнародна допомога також сприяла стабілізації фінансового сектору. Зокрема, значні фінансові вливання допомогли банківській системі уникнути кризи ліквідності. Довіра до банківської системи поступово відновлюється, що є важливим

для довгострокової фінансової стабільності. Також дизайн грошово-кредитної політики Нацбанку дозволив комерційним банкам отримати надприбутки, що в результаті також дало додатковий фінансовий ресурс державного бюджету через збільшене їх оподаткування.

Загалом міжнародна фінансова допомога допомогла Україні знизити бюджетний дефіцит. Зокрема, за рахунок грантів від США, кредитів МВФ та макрофінансової допомоги ЄС, уряду вдалося зменшити державний борг та скоротити бюджетні видатки. Однак, така допомога супроводжується умовами щодо проведення структурних реформ. Якщо раніше такими умовами були підвищення тарифів на комунальні послуги, реформування пенсійної системи та скорочення соціальних витрат, то в умовах повномасштабної війни ключовими умовами є боротьба з тіншовим сектором економіки, налагодження якісної правоохоронної системи (зокрема щодо економічного сектору, який є у віданні Бюро економічної безпеки).

Разом з тим, варто не забувати і про ризики залежності від міжнародної допомоги. Хоча вона сприяє короткостроковій стабільності, існують ризики, пов'язані з довгостроковою залежністю від зовнішніх фінансових ресурсів. Зокрема, умови надання допомоги можуть обмежувати економічну самостійність країни та впливати на соціально-економічну ситуацію. Крім того, у випадку припинення або скорочення допомоги, Україна може стикнутися з серйозними фінансовими проблемами.

Залежність від міжнародної допомоги може обмежувати

можливості України для самостійного прийняття економічних рішень та проведення політики, спрямованої на розвиток внутрішнього ринку. Умови надання допомоги, які включають жорсткі вимоги щодо бюджетної дисципліни та проведення реформ, можуть мати негативні соціальні наслідки, зокрема підвищення рівня бідності та соціальної нерівності.

У випадку скорочення або припинення міжнародної допомоги, Україна може зіткнутися з серйозними фінансовими проблемами, включаючи дефіцит бюджету, зростання державного боргу та зниження валютних резервів. Це може призвести до нових економічних криз та погіршення макроекономічної стабільності.

Саме тому для забезпечення довгострокової бюджетної стабільності необхідно не тільки використовувати міжнародну допомогу, але й розробляти власні стратегії економічного розвитку. Важливу роль у цьому відіграють структурні реформи, спрямовані на покращення бізнес-клімату, боротьбу з корупцією та розвиток внутрішнього ринку. Залучення іноземних інвестицій також є ключовим фактором для забезпечення сталого економічного зростання.

Розвиток власних економічних стратегій повинен включати проведення структурних реформ, спрямованих на покращення бізнес-клімату та залучення іноземних інвестицій. Важливою складовою є боротьба з корупцією, яка залишається значною перешкодою для розвитку економіки та покращення інвестиційного клімату. Залучення іноземних інвестицій може сприяти розвитку внутрішнього ринку, створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності української економіки.

Крім того, важливим фактором для довгострокової бюджетної стабільності є розвиток інфраструктури та покращення соціальних послуг. Інвестиції в інфраструктуру, включаючи транспорт, енергетику та комунальні послуги, сприятимуть економічному зростанню та підвищенню якості життя населення. Покращення соціальних послуг, зокрема в галузі охорони здоров'я та освіти, дозволить забезпечити стійкий розвиток людського капіталу та підвищити рівень життя населення.

Висновки. Міжнародна фінансова допомога відіграє важливу роль у підтримці бюджетної стабільності України, особливо в умовах економічних та політичних викликів. Вона сприяє стабілізації макроекономічних показників та зменшенню бюджетного дефіциту. Однак, довгострокова залежність від зовнішніх фінансових ресурсів може мати негативні наслідки, включаючи обмеження економічної самостійності та соціальні ризики. Для забезпечення довгострокової бюджетної стабільності необхідно поєднувати

міжнародну допомогу з власними стратегіями економічного розвитку, включаючи проведення структурних реформ та залучення іноземних інвестицій.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на оцінку конкретних аспектів міжнародної допомоги, таких як ефективність окремих програм та вплив на різні сектори економіки. Також важливо враховувати досвід інших країн, що розвиваються, для розробки оптимальних стратегій використання міжнародної фінансової допомоги.

В умовах сучасних економічних викликів міжнародна фінансова допомога залишається ключовим інструментом для підтримки бюджетної стабільності України. Однак, для забезпечення довгострокової стійкості необхідно не тільки використовувати зовнішні ресурси, але й розробляти власні економічні стратегії, спрямовані на розвиток внутрішнього ринку, покращення бізнес-клімату та залучення іноземних інвестицій. Проведення структурних реформ та боротьба з корупцією є ключовими факторами для досягнення сталого економічного зростання та підвищення рівня життя населення.

Список використаної літератури

1. International Monetary Fund. Ukraine: Request for Stand-By Arrangement—Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. 2021.
2. Friedman, R. & Young, L. Structural Reforms and Economic Stability in Transition Economies. *Journal of Economic Policy Reform*. 2020.
3. Возняк Г., Дмитрик О. Фінансова стабільність та напрями її зміцнення: кейс для України в умовах війни. *Світ фінансів*. 2022. № 2(71). С. 70–80.
4. Чирак І. Фінансова стабільність, фінансова нестабільність і фінансова стійкість економіки. *Світ фінансів*. 2020. №2 (63). С.115–125.